

METADATA:

BEREKENING VAN DE BEVOLKING VOLGENS DE BELGISCHE EN DE EUROPESE DEFINITIE

1. INLEIDING EN HISTORIEK

Statbel, het Belgische statistiekbureau, publiceert jaarlijks het wettelijke bevolkingscijfer, op www.statbel.fgov.be (midden juni) en in het Belgisch staatsblad (september). Dit document geeft technische duiding bij de berekening van dat wettelijke bevolkingscijfer.

Het wettelijke cijfer en de bijhorende gemeentelijke bevolkingscijfers worden voor uiteenlopende doelen gebruikt. Toch is de belangrijkste toepassing financieel-administratief. Het wettelijk bevolkingscijfer wordt namelijk gebruikt in een aantal verdeelsleutels om de financiële middelen over de verschillende administratieve niveaus te verdelen. De wettelijke basis daarvoor is vervat in artikel 24(4) van de wet van 4 juli 1962 en de amendementen in de wetten van 1 augustus 1985 en 21 december 1994.

In de geschiedenis van de productie van de bevolkingsstatistieken zijn drie grote periodes te onderscheiden:

1. Voor 1992 beschikte Statbel enkel over geaggregeerde bevolkingsgegevens en de cijfers afkomstig uit de Census.
2. Tussen 1992 en 2010 beschikte Statbel over een aantal tabellen afkomstig uit het Rijksregister der Natuurlijke Personen (RRNP). Die tabellen bevatten gegevens op individueel niveau. Een eerste gedeelte van de verwerking van de gegevens werd beheerd op centraal niveau. Na die eerste bewerking werden de gegevens verder verwerkt en geanalyseerd door medewerkers bij Statbel.
3. Tot op heden beschikt Statbel nog steeds over een aantal tabellen afkomstig uit het RRNP, maar nagenoeg de volledige flow (verwerking van de gegevens en opmaken van de statistieken) is nu in handen van datamanagers en statistici bij Statbel.

In 2019 werd de oefening gemaakt om de cijfers zo coherent mogelijk te maken over de verschillende periodes. Dat heeft geleid tot enkele kleine aanpassingen in de reeks van 1992-2010. Het gevolg is dat voor de periode 1992-2010 de bevolkingscijfers licht afwijken ten opzichte van de destijds gepubliceerde wettelijke bevolkingscijfers. Sinds 2011 is het bevolkingscijfer gelijk aan het wettelijke bevolkingscijfer.

2. DE BEVOLKING VOLGENS DE BELGISCHE EN DE EUROPESE DEFINITIE

Het bevolkingscijfer omvat de residentiële bevolking zoals ingeschreven in het Rijksregister van de natuurlijke personen (RRNP). Het gaat om de bevolking die op 31 december middernacht (1 januari) geregistreerd is in een Belgische gemeente. In de praktijk gaat het over alle rijksregisternummers voor dewelke in het informatietype 001 (gemeente van verblijf) van het RRNP een Belgische gemeentecode geregistreerd staat.

De Belgische bevolking bestaat dus uit Belgen en personen met een andere nationaliteit die de toelating kregen of gemachtigd zijn om op het Belgisch grondgebied te verblijven of zich er te vestigen. Personen met een andere nationaliteit die minder dan drie maanden in ons land verblijven, of die zich in een onregelmatige situatie bevinden, en asielzoekers, zijn niet opgenomen in het bevolkingscijfer.

Dat asielzoekers niet meegenomen worden in de berekening van de Belgische bevolking is in België wettelijk verankerd, maar hierin verschilt de Europese bevolkingsdefinitie van de Belgische. Om het Europese bevolkingscijfer te berekenen wordt de populatie in het wachtregister (de asielzoekers) meegenomen, indien zij gedurende een periode van 12 maanden in België (zullen) verblijven.

De cijfers die worden gepubliceerd op de website van Statbel (www.statbel.fgov.be) zijn allemaal gebaseerd op de Belgische definitie van de bevolking. Bij het aanleveren van data aan Eurostat en andere internationale organisaties worden de cijfers berekend volgens de Europese definitie..

3. DE BEREKENING IN DE PRAKTIJK

3.1. BEVOLKING VOLGENS DE BELGISCHE DEFINITIE

De bevolking wordt berekend op een doorsnede van het RRNP. Het is de Algemene Directie Instellingen en Bevolking van de FOD Binnenlandse Zaken die de doorsnede aanmaakt, in maart, en ze dan aan Statbel bezorgt. Alle transacties tussen 1 januari en 1 maart (exclusief), die betrekking hebben op de periode voorafgaand aan 31 december, worden zo alsnog in rekening gebracht om de Belgische bevolking te berekenen.

De wachttijd van twee maanden werd doelbewust ingebouwd om de bevolkingsdiensten van de gemeenten en het RRNP de kans te geven om het Rijksregister zo exhaustief mogelijk af te ronden. De meerderheid van de registraties kent een wettelijke termijn waarbinnen ze dienen te gebeuren, maar dat geldt niet voor elke registratie en in de praktijk blijkt dat die termijnen niet altijd gehaald (kunnen) worden. De wachttijd laat dus toe om de kwaliteit en de volledigheid van de meting te maximaliseren.

Bovendien laat de wachttijd toe om een corrigerend principe toe te passen met betrekking tot personen die ambtshalve geschrappt werden. Personen die ambtshalve geschrappt werden voor 31 december, maar voor wie een herinschrijving volgt in januari of februari van het daarop volgende jaar, worden alsnog meegeteld in de Belgische bevolking op 1 januari, onder bepaalde voorwaarden. De achterliggende redenering stelt dat het hoogstwaarschijnlijk is dat deze mensen op 1 januari in de gemeente van de herinschrijving verbleven.

Tot slot corrigeert Statbel het bevolkingscijfer ook in de negatieve zin. Er wordt namelijk geen rekening gehouden met geannuleerde dossiers. Ook hierin is een directe toepassing van het inbouwen van de wachtperiode vervat, omdat er geen rekening wordt gehouden met annulaties die pas geregistreerd werden na 1 januari.

Statbel berekent en publiceert een kwaliteitsindicatie voor het wettelijke bevolkingscijfer: de zogenaamde statistische aanpassingen. De opzet van deze indicator is eenvoudig: de populatie op 1 januari van een jaar moet gelijk zijn aan de som van de populatie op 1 januari van het voorgaande jaar en de saldi¹ gedurende het afgelopen jaar. Met andere woorden het verschil tussen het bevolkingscijfer in opeenvolgende jaren dat niet kan verklaard worden door de saldi, wordt de statistische aanpassing genoemd. De statistische aanpassingen van de bevolking liggen in de grootteorde van een duizendtal eenheden. Dat is een minimale foutenmarge, op een totaal van honderdduizenden registraties die de evolutie van de bevolking doorheen een jaar bepalen.

Opmerking: er circuleert een tweede Belgisch bevolkingscijfer, dat wordt berekend door de Algemene Directie Instellingen en Bevolking (FOD Binnenlandse Zaken). Zij publiceren hun bevolkingscijfer reeds in de derde week van januari en bouwen dus geen wachttijd in. Toch leunt dit cijfer zeer dicht aan bij het cijfer dat wordt berekend door Statbel, omdat de berekeningsmethode slechts rudimentair verschilt. De grootste impact is het gevolg van de verschillende extractieperiode. Dat heeft een opwaartse impact op het bevolkingscijfer, waardoor het bevolkingscijfer van Statbel per definitie iets hoger ligt op Belgisch niveau (voor individuele gemeenten kan dit echter omgekeerd zijn).

3.2. BEVOLKING DE EUROPESE DEFINITIE

De bevolking volgens de Europese definitie wordt berekend als de som van (1) de bevolking volgens de Belgische definitie en (2) de mensen in het wachtregister (asielzoekers) die gedurende minstens 12 maanden in België (zullen) verblijven.

Voor de berekening van het Europese bevolkingscijfer schat Statbel bijkomend - op basis van een algoritme - het aantal asielzoekers (die gedurende minstens 12 maand in België (zullen) verblijven). Deze inschatting bevat ook aanvullende methodologische manipulaties die vastgelegd zijn in de Europese bevolkingsdefinitie. Statbel bepaalt het aantal asielzoekers dus niet rechtstreeks op basis van cijfers van de dienst vreemdelingenzaken, maar via dit algoritme. Daarom publiceert Statbel geen eigen cijfers voor het aantal asielzoekers. Die cijfers zijn terug te vinden op de website van de [Dienst Vreemdelingenzaken van de FOD Binnenlandse zaken](#).

¹ Op Belgisch niveau: het natuurlijk saldo (geboorten en sterfte) en het saldo van de internationale migratie (internationale immigratie en emigratie). Bijkomend op lager geografisch niveau saldo van de interne migratie (verhuisbewegingen in het land).